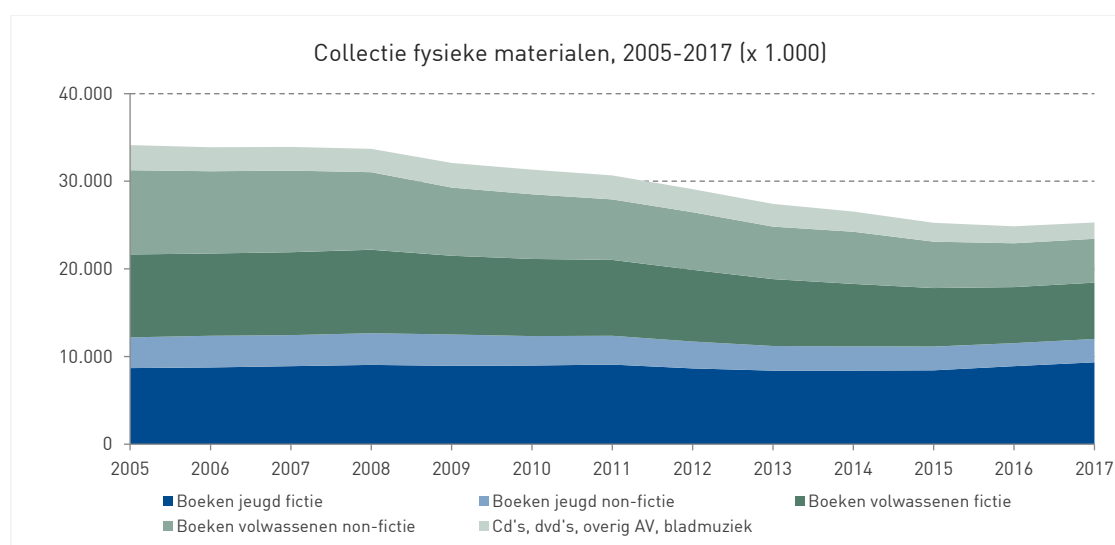

› *Ontwikkeling fysieke collectie*

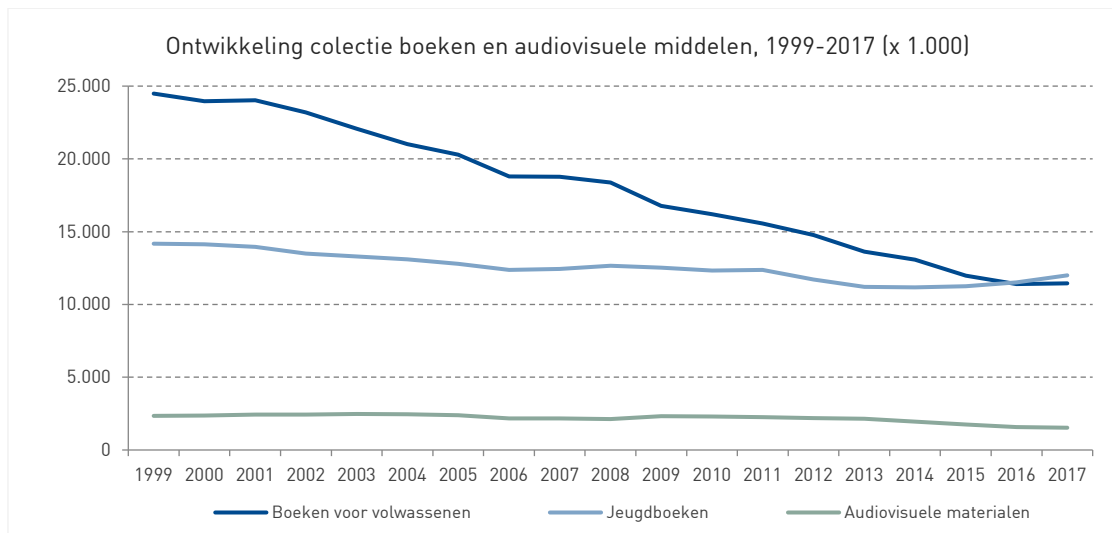
De fysieke collectie van bibliotheken verandert voortdurend. De afgelopen jaren was er een afname zichtbaar, maar voor het eerst sinds 2005 is er in 2017 een lichte toename in het aantal fysieke materialen zichtbaar. In 2017 bestond de totale collectie van alle openbare bibliotheken uit 25,3 miljoen items. Dit zijn fysieke boeken, muziek-cd's, dvd's en bladmuziek. Ten opzichte van 2016 nam de omvang van de collectie met 2% toe. De stijging is terug te zien in het aantal boeken en is het grootst voor de boeken jeugd fictie (KB, 2018; CBS, 2018a). Deze stijging van de fysieke boekencollectie is minimaal vergeleken met de stijging van de e-bookcollectie: van circa 11 duizend titels in 2015 tot ruim 19 duizend titels eind 2017 (KB, 2018; CBS, 2018b). Meer informatie over deze aantallen is te vinden onder het onderwerp [Digitale bibliotheek](#).

Bron: KB, 2018.

Collectie in historisch perspectief

De collectie van alle openbare bibliotheken bevatte aanvankelijk alleen boeken en bladmuziek. Vanaf de jaren '60 van de 20e eeuw werd de collectie uitgebreid met andere media, zoals video's, cd-roms, cd's en dvd's. Vanaf 1999 werd ook het aantal audiovisuele materialen geregistreerd. In de periode 1999-2009 bleef het totaal aantal audiovisuele materialen ongeveer gelijk, daarna is op dit vlak een (lichte) daling ingezet. De afname van de totale collectie van de bibliotheken was de afgelopen jaren vooral merkbaar bij de boekencollectie, met name de collectie voor volwassenen nam sterk af. Voor 2017 is er een lichte toename zichtbaar in de boekencollectie, vooral voor jeugd (KB, 2018; CBS 2018a). Mogelijk speelt hierin mee dat de vraagstelling in de 'Gegevenslevering Wsob 2017' is aangescherpt, waardoor meer bibliotheken de collectie boeken op scholen (in eigendom van de bibliotheek) meegeteld hebben.

Bron: KB, 2018.

De collectie boeken voor volwassenen

In 1999 hadden de bibliotheken bijna 24,5 miljoen boeken ter beschikking voor volwassenen. In 2017 is de omvang van de collectie boeken voor volwassenen teruggelopen tot 11,4 miljoen. Voor het eerst sinds 2001 is de collectie boeken voor volwassenen niet gedaald (KB, 2018). Een deel van de afname van de collectie boeken voor volwassenen is te verklaren uit de behoefte van bibliotheken om hun collecties te 'rationaliseren'.

+ Wat is rationeel collectioneren?

Rationeel collectioneren betekent dat bij het vormen en bijhouden van de collectie rekening wordt gehouden met factoren als uitleencijfers en gewenste uitleenfrequenties. Dit gebeurt in toenemende mate. De [online Bibliotheek](#) is verantwoordelijk voor de landelijke digitale collectie van bibliotheken. Voor het collectiebeheer van fysieke boeken is de lokale bibliotheek zelf verantwoordelijk. De meeste bibliotheken maken gebruik van een geautomatiseerd bibliotheekstelsel voor de collectiepraktijk (het bestellen, beheren, saneren) en het collectiebeleid (plannen en profielen). Sommige bibliotheken hebben alles in eigen huis, maar de meeste bibliotheken laten zich ondersteunen door een provinciale ondersteuningsinstelling (POI) (KB, 2016).

Effect rationaliseringslag

Deze rationaliseringslag heeft vooral effect op boeken die al een jaar of langer niet meer zijn uitgeleend en op boeken waarvan er meerdere exemplaren in de collectie aanwezig zijn. Door fusies tussen bibliotheken in het kader van de Bibliotheekvernieuwing werden collecties samengevoegd. Daardoor kwamen in de nieuwe collectie vaker duplicaten van weinig geleende titels voor. Overigens heeft de diversiteit en de aantrekkelijkheid van de collecties waarschijnlijk niet echt geleden onder deze rationalisering. Omdat het makkelijker werd om boeken uit andere bibliotheken te lenen zijn ook andere collecties binnen het bereik van de leden gekomen. Meer informatie hierover is te vinden in het artikel [Interbibliotheecair leenverkeer](#).

De collectie boeken voor de jeugd

Het aantal jeugdboeken in de collectie daalde sinds 1999 van 14,2 miljoen naar 11,1 miljoen in 2015, een daling van 22%. De daling was tot 2015 vrijwel continu, maar fluctueerde iets meer dan de collectieomvang voor volwassenen. Net als bij de collectie voor volwassenen is er bij de jeugdcollectie in 2017 sprake van een lichte stijging (+4%) van het aantal boeken, net als in 2016 (3%). Met name in het aantal jeugdboeken fictie is een stijging te zien (KB, 2018).

Collectie audiovisuele materialen

Met een totale collectie van 1,5 miljoen items hebben de openbare bibliotheken een groot archief aan audiovisuele materialen. Deze collectie bestaat grotendeels uit dvd's en muziekcd's, luisterboeken en games. In de categorie 'overige audiovisuele materialen' vallen microfiches, software, speel- en leer materiaal, kunstwerken en klein grafisch materiaal, zoals knipselmappen, brochures en muurkranten (KB, 2018). Daarnaast is ook de collectie van Muziekweb beschikbaar voor de leden van de openbare bibliotheek, al wordt deze niet meegeteld in de omvang van de fysieke collectie aan audiovisueel materiaal.

+ Wat is Muziekweb?

Muziekweb is de nationale, Nederlandse muziekbibliotheek, voorheen de Centrale Discotheek Rotterdam (CDR). De Stichting Centrale Discotheek Rotterdam is opgericht in 1961, met als grondbeginsel smaakverbreding en muzikale ontwikkeling. Met dit doel werden in eerste instantie lp's uitgeleend, vanaf 1982 cd's en later ook muziek-dvd's. In 2016 had Muziekweb 580.000 cd's, 300.000 lp's en 30.000 muziek-dvd's in de collectie. Tegenwoordig is uitlenen niet meer de kerntaak, de CDR richt zich steeds meer op digitale diensten. Nog altijd staat kennismaking met muziek en verbreding van smaak voorop.

Voor gebruik in de bibliotheken is er een eigen versie van Muziekweb ontwikkeld. Het belangrijkste verschil met het algemene muziekweb.nl is dat binnen de muren van iedere openbare bibliotheek in Nederland alle muziek uit de collectie gratis en onbeperkt te beluisteren is.

Bibliotheekleden kunnen materialen lenen uit de collectie van Muziekweb. De tarieven en voorwaarden die voor het lenen in rekening worden gebracht, worden niet door Muziekweb vastgesteld maar door de bibliotheek (Muziekweb, 2017).

Opkomst nieuwe technologieën

In de periode 1999-2017 is de omvang van de collectie audiovisuele materialen eerst gestegen tot 2,3 miljoen items in 2009. In 2010 is een lichte daling van de collectieomvang ingezet en sinds 2014 is een sterkere daling zichtbaar, tot 1,5 miljoen items in 2017 (KB, 2018). Zeer waarschijnlijk hangt de afname van de video- en dvd-collectie samen met de opkomst van nieuwe technologieën en video on demand-diensten van tv- en internetproviders en bedrijven als Netflix.

Tevredenheid met de collectie

Uit onderzoek van BiebPanel (2016) onder ruim 15 duizend bibliotheekleden van 91 basisbibliotheken blijkt dat de leden de collectie van de bibliotheken over het algemeen als goed beoordelen. De bibliotheekleden hechten de meeste waarde aan informatieve boeken, spannende boeken en literaire romans. Daarnaast vinden leden het belangrijk dat actuele titels beschikbaar zijn en dat er een breed aanbod is aan de oudere titels. De uitleningen van informatieve materialen zijn in de afgelopen jaren in de meeste bibliotheken flink teruggelopen. Een kwart van de leden vindt deze collectie dan ook te beperkt. Leden vinden het belangrijk dat de bibliotheek investeert in informatieve boeken, met name rondom de thema's vakantie & reizen, literatuur, kunst & cultuur, geschiedenis, gezondheid en huis & tuin.

Bronnen

- › BiebPanel (2016). *Collectie & informatiefunctie – Totaalrapport: Een onderzoek over de collectie en de informatiefunctie van de Bibliotheek*. Amsterdam: ProBiblio.
- › CBS, Statline (2018a). *Openbare bibliotheken; leden, collectie, uitleningen vanaf 1900*.
- › CBS, Statline (2018b). *Landelijke digitale openbare bibliotheek; gebruik, accounts en licenties*.
- › Koninklijke Bibliotheek (KB) (2016). *Gezamenlijk collectieplan. Beleidskader collectiebeleid voor het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen*.
- › Koninklijke Bibliotheek (KB) (2018). *Bibliotheekstatistiek 2017*.
- › Muziekweb (2017). *Brochure 2017*.